

Verslag mijner reis naar Britsch-Indië

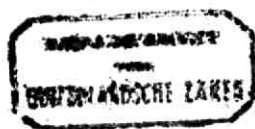
<https://hdl.handle.net/1874/234786>

mm 11252

Br. 1090 VI²²

Confidentieel.

VERSLAG
mijner Reis
NAAR
BRITSCH-INDIE.

Amsterdam, 1 October '90.

Den Heeren **W. JULIUS MESRITZ**
MESRITZ & Co.

Alhier.

Ingevolge mijne van U ontvangen opdracht om in Britsch-Indië een plaatselijk onderzoek in te stellen betreffende den Handel in 't algemeen en meer speciaal met het oog op eene eventuele vestiging aldaar in 't belang der Nederl. Industrie heb ik de eer U hierbij mijn Rapport aan te bieden.

Ik velei mij mijne zending, in aanmerking nemende den korten tijd van mijn verblijf, naar Uw genoegen te hebben vervuld.

Hoogachtend,

Uw Di. Dienaar,
C. W. FREESE.

CONFIDENTIEEL.

VERSLAG
mijner Reis
NAAR
Britsch-Indie.

In de eerste dagen van September in Europa teruggekeerd van mijne reis naar **Britsch-Indie** heb ik de eer U hiermede een verslag van mijne bevindingen gedurende mijn verblijf aldaar aan te bieden. Ik heb getracht dit verslag kort en bondig te maken, met vermelding van datgene, wat ik voor het beoogde doel nuttig en van dadelijk belang acht.

Toen ik na aankomst te **Bombay** mijne blikken over die reusachtige markt liet gaan, kwam ik spoedig tot de overtuiging, dat ik mij uit den aard der zaak, niet te veel in détails kon verdiepen en mij vooral daarop moest toelekken om zooveel mogelijk op de hoogte te komen van die artikelen, welke meer bijzonder van belang kunnen zijn voor de **Nederlandsche Industrie**. De omvang van den handel aldaar is zoo uitgebreid dat voor een algemeen zakelijk rapport eene langdurige ervaring gevorderd wordt.

Dank zij de mij verstrekte introductionen, in de eerste plaats van Zijne Excellentie den Minister van Buitenlandse zaken, en verder van eenige vrienden, was het mij mogelijk, in een voor mij vreemd land, mijn weg te vinden; al kan ik niet ontkennen, dat ik met groote moeielijkheden te kampen had. Verwacht dus van mij niet anders dan een rapport zooveel mogelijk praktisch te zamengesteld en dienstig voor het beoogde doel.

Wel heb ik statistieke gegevens verzameld en uitgewerkt met betrekking tot den handel in **Britsch-Indië**, maar om U niet te zeer met cijfers te vermoeien, meende ik beter te doen, deze in hoofdzaak als bijlagen aan dit rapport toe te voegen.

Bij het doel dat ik mij stelde, hield ik in het oog dat hier een praktisch resultaat bereikt moest worden en om daartoe te geraken verzamelde ik eene uitgebreide collectie monsters van die artikelen, welke mijns inziens voor de **Nederlandsche Industrie** van belang konden zijn.

In een afzonderlijk werk beschreef ik alle bijzonderheden van elk artikel, wat betreft prijzen, verpakking, merken, enz.

Ik laat hier volgen de lijst van die Artikelen, waarmede ik mij meer speciaal heb beziggehouden en waarvan ik monsters en bijzonderheden verzamelde.

Zij bevat eene beschrijving van artikelen, speciaal van belang voor de Hollandsche markt.

Ruwe- en gebleekte goederen in het algemeen.

Gedrukte Goederen.

Ruwe en gebleekte katoen met randen.

Turksch rood- en andere gekleurde stukgoederen.

Turksch rood- en andere gekleurde garens.

Diverse flanellen.

Gekleurd laken.

Bruine Drills.

Cretonnes.

Lakens, Diagonals, Tricots.

Bont geweven goederen.

Papier in het algemeen.

Lijnolie.

Geweven ondergoed.

Cacao.

Zilverwerk.

Spiegels.

Provisien in blik.

Sigaren.

Aardewerk.

Bier in vaten en op flesschen.

Gecondenseerde melk.

Chromaatgeel.

Boter en Kaas

Diamanten.

Stroobord.

Eau de Cologne.

Spiritus.

Jenever.

Cognac.

Likeuren.

Suikerwerken.

Waskaarsen.

Overbodig zal het zijn hier te bemerken, dat, wat prijzen betreft, de door mij genoteerde, sedert zeker veranderingen ondergingen. Mijne zending toch viel in een tijdperk, dat de prijs van het zilver reeds zijne rijzende beweging had begonnen, waardoor natuurlijk bijzondere onvastheid in de waarde der goederen ontstond. Ten gevolge der voortdurende onzekerheid, waarin men ten opzichte der zilverprijzen verkeert, worden thans de groote transactien in Europe Valuta afgesloten, hetgeen het doen van zaken zeer vergemakkelijkt.

Ofschoon ik in het algemeen statistieke cijfers buiten dit rapport wensch te laten, zoo vermeen ik toch dat de volgende bijzonderheden daarin niet mogen ontbreken; en om U een denkbeeld te geven van den verbazenden omvang van den invoerhandel alleen in **Bombay**, vermeld ik hier dat in het afgelopen jaar aldaar werd ingevoerd aan :

Ruwe Stukgoederen	ca R 38.000.000
Gebleekte „	„ 18.000.000
Gekleurde gedrukte en gevefde Manuf. „	24.000.000
Garens en Twist	„ 9.600.000
Papier, Bordpapier, enz.	„ 2.173.000
Wollen Stukgoederen	„ 4.260.000
Aardewerk en Porselein	„ 700.000
Parfumerien, Spiritus, Cognac, Likeur, Jenever „	1.800.000
Waskaarsen	„ 348.000
Sigaren en Tabak	„ 350.000
Bier	„ 757.000
Ham en Spek	„ 166.000

Kaas	c ^a R 137.000
Boter	77.000
Suiker geraffineerd en gecrystalliseerd	15.000.000

Tot mijn groot leedwezen bemerkte ik dat Nederland bij de koopers nagenoeg onbekend was en gedurende mijn onderzoek stelde ik mij meermalen de vraag, hoe het mogelijk is dat de Hollanders een zoo uitgebreid gebied voor de Industrie van hun land nagenoeg braak lieten liggen. **Britsch-Indie** dat zijne poorten voor een ieder, met toekenning van gelijke rechten en lasten, opent; een land waar de importgoederen niet bezwaard worden door inkomende rechten (alleen accijnsen en geringe stedelijke rechten op Spiritualien Bier en Tabak), terwijl mij duidelijk is gebleken dat koopers niet de geringste voorkeur voor de herkomst der koopwaren toonen.

Op mijne vragen moest ik mijzelve het antwoord schuldig blijven en te meer omdat de ondervinding mij in **Nederl: Indie** geleerd heeft dat de **Nederlandsche** Kooplieden en Fabrikanten daar de Engelsche met vrucht bestrijden.

Het denkbeeld dat men in **Nederland** ongaarne toegeeft aan den eisch om het fabriekaat interichten naar de vordering der verbruikers, kan geen oorzaak zijn van het raadselachtig feit der onthouding, en tenzij er bezwaren zijn van technischen aard, waarvan de beoordeeling buiten mijne bevoegdheid ligt, geloof ik niet bezijden de waarheid te zijn, wanneer ik de verklaring daarin zoek, dat de juiste Vertegenwoordiging van en dus belangstelling in de **Nederl: Industrie** aldaar ontbreekt.

Bij het verzamelen der statistieke gegevens werd ik getroffen door den omvang en den steeds toenemenden handel van dat verbazend Rijk. Voor mij is het dan ook onaannemelijk dat de Europeesche Vestigingen bij de erkend groote levensbehoefsten der Engelsche Natie, die natuurlijk de meerderheid der Europeanen vormt, steeds grootere kapitalen zouden beschikbaar stellen en de zaken uitbreiden, wanneer de belooning niet in evenredigheid stond tot de aangewende moeite en zorgen.

Bombay heeft eene der prachtigste en goedkoopste havens der wereld met grootsche Dokinrichtingen, waar de schepen aan kaden kunnen lossen en laden.

De stad zelve met ruim een millioen inwoners, bestaande uit Hindoes, Parsies, Mahomedanen en eene minderheid van Europeanen, maakt een grootschen indruk en wanneer men in het Europeesch kwartier de monumentale Regeerings- en andere gebouwen en Hôtels ziet, zoodat de lange rijen van winkels met schitterende etalages, zoude men zich nauwelijks in een Oostersch land wanen.

De indruk die de inlandsche bevolking maakt is zeer gemengd; men vindt naast groote armoede dikwijls eene welgesteldheid en weelde, waarvan men op **Java** geen begrip heeft.

De Lijnwaadhandel bevindt zich in handen der Hindoes; de Sundries in die der Mahomedanen, terwijl de Consumptie-artikelen geëxploiteerd worden door de Parsies.

De markten van de verschillende artikelen zijn vrij wel afgescheiden; zelfs de détail van den engroshandel.

Verbaasd staat men over de warenkennis van de inlanders; zij zijn bovendien goed op de hoogte van den Europeeschen kostprijs en de usantien.

De Census van 1881 geeft aan voor de bevolking :
Gouvernementslanden 200 millioen inwoners.

Nativestaten 55 " " .

Men schat sedert 10 jaar de toename met 30 millioen.

Het Spoorwegnet in geheel Indie bedraagt 15241 Eng. mijlen in gebruik en 2114 Eng. mijlen in constructie.

(Zie statistiek.)

Het grootste gedeelte der spoorwegen is Staatseigendom en de rest behoort aan particuliere Maatschappijen.

Ten behoeve der reizigers worden maatregelen genomen waarvan men in Europa, behalve in „**Trains de Luxe**”, nauwelijks de wedergade vindt.

Er zijn 108 Spinnerijen en Weverijen met 2.670.000 Spindels en 22156 looms; de helft der productie blijft binnenslands, de rest wordt uitgevoerd, voor het grootste gedeelte naar **China en Japan**.

Door den hoogen zilverprijs wordt de uitvoer zeer bemoeielijkt en loopt de industrie groot gevaar.

Voorts Jute- en Hennep Spinnerijen en Weverijen, Papiermolens, Bierbrouwerijen, Sigarenfabrieken, Kolenmijnen, Meelmolens, Suikerfabrieken en Raffinaderijen.

Bijzonderheden aangaande de verschillende takken van Nijverheid verzamelde ik in eene speciale nota.

Het bankwezen, ook onder de inlandsche bevolking, is zeer uitgebreid. Deze handel is veelal in handen van Maatschappijen.

Voor **Nederlandsche** Assurantie- Maatschappijen, die ik er onvoldoende vertegenwoordigd vond, valt er ook nog veel te doen.

Algemeene beschouwingen omtrent

BOMBAY.

Het gebied door Bombay's Handel beheerscht, is natuurlijk zeer uitgebreid en moeielijk te limiteeren; ten opzichte van den **Import** kan men gerust beweren, dat de vertakkingen, behalve de **Presidency Madras**, zich over het geheele zuidergedeelte van **Voor-Indie** uitstrekken; ten noord-oosten zelfs tot **Alahabad**, ten Noorden tot verre over het **Himalaya-Gebergte**, ten westen naar de **Afrikaansche-, Arabische- en Perzische kusten**, en verder naar de ten noord-westen liggende Staten **Beludchistan** en **Afghanistan**; wat de export artikelen betreft, deze stroomen bijna uit hetzelfde gebied te **Bombay** zamen.

Tusschen **Bombay** en de haven van Kurrachee, provincie Sindh, bestaat, vooral in den drogen tijd, een levendig verkeer, ofschoon het niet lang kan duren of deze plaats onttrekt zich aan de suprematie van eerstgenoemde.

Verschillende Bombay firmas hebben reeds hunne filialen in Kurrachee, hetgeen door andere meer en meer gevolgd zal worden.

Zeker is het dat die plaats eene groote toekomst tegemoet gaat.

Het zich steeds verbeterend verkeerswezen in Beludchistan, Afghanistan en Perzie wijst als van zelve den weg aan den stroom dien de handel moet nemen.

Tusschen de Messageries-Maritimes en de Peninsular- en-Oriental-Company bestaat sedert geruimen tijd eene overeenkomst, waarbij de eerste zich verbindt niet **direct** tusschen Aden en Bombay te varen, maar **via** Kurrachee, waartegen de laatstgenoemde afstand deed van het openen eener lijn op Kurrachee.

Zoodra er ernstig sprake is van zaken te willen doen, zal de kwestie der vrachten ongetwijfeld eene bevredigende oplossing vinden, en zal dan tevens blijken dat het gebied met vrucht door de ondernemende Nederl. Stoombootlijnen kan geëxploiteerd worden.

Het is mijn gevoelen dat eene Nederlandsche onderneming flink op touw gezet en behoorlijk gesteund door belanghebbenden, eene onderneming die zich tot taak stelt in het belang der Nederl. Industrie werkzaam te zijn, in levensvatbaarheid voor geen der buitenlandsche behoeft onder te doen.

Het is wenschelijk dat de eerste te vestigen zaak niet zij eene particuliere, maar eene Maatschappij die gesteund worde door een zoo groot mogelijk aantal energieke mannen op allerlei gebied.

Wil men den **Hollandschen naam** met eere invoeren, dan moet niet alleen flink gewerkt, doch evenzeer met kracht van kapitaal opgetreden worden, want

dit alleen zou voorshands de zaak in Indie de noodige „standing“ kunnen verschaffen, aan de koopers vertrouwen inboezemen en hun tot het bezoeken der zaak aanleiding geven, waartoe zij bij kleine firmas niet te bewegen zijn.

Zou het niet mogelijk zijn dat sommige Hollandsche Artikelen eene voorkeur genieten zoodra ze voldoende bekend zijn? Ik had geene aanleiding de oprechtheid van den lof, dien men onder anderen aan Hollandsche bleek en finish toezwaaide bij het vertoonen der door mij medegebrachte monsters, in twijfel te trekken. Deze werden boven de Engelsche geroemd.

Op monsters Papier, in Holland zeer goed te fabriceren, kreeg ik eene offerte van 3000 Centenaars, in concurrentie met het buitenlandsch artikel, maar meende ik dergelijke offertes voorloopig te moeten afslaan.

Ruwe Drills, vroeger veel uit Twente aangevoerd, zijn te **Bombay** door de Engelsche verdreven. Waar intuschen dit artikel via Liverpool van Amerika wordt geïmporteerd kan het voor Holland niet moeielijk vallen te concurreeren.

Hollandsche Salempores en rood Katoen kunnen met succes verkocht worden, wanneer slechts tot concurreerende prijzen kan worden geleverd.

Bij mijne monstercollectie zullen fabrikanten zonder twijfel vele nieuwe artikelen van ruwe en gebleekte manufacturen vinden, die in Britsch-Indie een enorm debiet hebben, maar, voorzooverre mij bekend, tot dusverre in Holland niet werden vervaardigd.

Bij den vooruitstrevenden zin der Hollandsche fabric-

kanten kan het niet missen of zelfs ten koste der aanschaffing van nieuwe Weefstoelen zullen zij niet schromen zich in die artikelen hun aandeel te verzekeren.

Ten einde belanghebbenden des te beter op de hoogte te stellen van de afwisseling welke gemaakt wordt in de randen, die zelfs ieder jaar met enkele uitzonderingen vernieuwd moeten worden, dus aan mode onderhevig zijn, maakte ik de verzameling monsters des te uitgebreider.

Er bestaan vele inlandsche handweverijen die bontgoederen maken. De consumptie is er dus voldoende. Het kwam mij echter voor dat de import van dit artikel nog zeer gering is. Bij goede imitatie en concurrerende prijzen zou deze zeer in beteekenis kunnen toenemen.

Sommige koopers verklaarden zich bereid mij indices te geven voor proefzendingen van Hollandsche lijnwaden met dien verstande echter, dat voor elken kooper de wijze van opmaking en stempeling gewijzigd zij, ten einde onderlinge concurrentie te vermijden. Ik meende echter ook deze aanbiedingen niet te mogen aannemen. Andere door mij medegebrachte monsters m. n. Flanellen, Bont geweven Goederen, Rood Garen, Papier, Aardewerk, Gedrukte en Geverfde Katoenen, werden tot mijn genoegen niet minder gunstig beoordeeld.

Gedurende mijn verblijf poogde ik verbindingen aan te knopen met Java-firmas voor den uitvoer van Meel, Garens enz., resultaat kon ik echter, wegens te kort verblijf, nog niet bereiken en moet ik in Europa berichten afwachten, voorschands maakt echter de hoogere zilverkoers de zaken moeielijk.

Ofschoon ik in dit verslag weinig melding maak

maak van bepaalde artikelen, maar de mededeelingen daarover uitwerkte in eene extra bijlage. zoo meen ik toch de aandacht te moeten vestigen op het feit dat men door geheel Britsch-Indie getroffen wordt door de vele annonces van in Trichinopoly (Madras) vervaardigde Sigaren, die onder den naam van Javas algemeen worden aangeprezen en verre te verkiezen zijn boven het product van Inlandsche Tabak, bekend onder den naam van Trichys (Burmah en Madras tabak). Via Engeland, benevens van Hamburg en Bremen, wordt Java tabak ingevoerd in vrij beduidende hoeveelheden, dienende meestal tot dekblad der betere kwaliteiten.

Een der groote Detailhuizen in Sigaren, op verschillende plaatsen gevestigd, verklaarde zich bereid zaken met ons te ondernemen in Hollandsche Sigaren.

Wat nu betreft den aanvoer van buitenlandsche goederen, heb ik getracht die te bestudeeren, maar vond reeds spoedig uit dat het verschil tusschen de Fancies en Sundries, die hier en op Java worden aangevoerd, behoudens grootere uitgebreidheid, niet van belangrijken aard is, zoodat dit gebied, der Hollandsche Industrie niet schadende, door de onderneming eventueel met evengoed gevolg als door ieder ander kan worden betreden. Natuurlijk maakte ik mijne aantekeningen, maar kunnen deze momenteel buiten beschouwing blijven.

Usantien geldende voor den Importhandel te BOMBAY.

De **Bombay** groothandelaar en Importeur heeft zich in hoofdzaak steeds meer en meer gesteld op het standpunt van **Commissionair**. Verkoop ex-store is uitzondering en geschiedt hoofdzakelijk voor voorradige consignatie-goederen.

Meestal geschiedt de verkoop op Indent; vroeger veelal in Rupijen en free Bombay-Harbour, thans meer in Europeesche Valuta.

De koper betaalt den overeengekomen prijs zonder meer en moet de Importeur zijn winst vinden in het verschil tusschen inkoop en verkoopprijs.

De traite in Rupijen die de Documenten der zending vergezelt, wordt uitgesteld op 30, 45 of 60 dagen zicht naar mate van het artikel, met vergoeding van 9 % per annum voor vroegere betaling.

Bij verkoop in Europeesche Valuta tot overeengekomen limite, plus eene commissie free Bombay-Harbour, wordt de wissel getrokken op 30 dagen zicht en heeft de koper den wisselhouder te voldoen tot den koers van den dag.

Bij verkoop in Europeesche Valuta f.o.b in overeengekomen haven betaalt de koper eene Commissie, de wissel wordt getrokken 30 dagen zicht en moet de besteller dezen tot den dagkoers inlossen met bijvoeging van 50 à 60 dagen rente, gewoonlijk 5 a 6 % p. annum.

Ook wordt gekocht first-cost price loco fabriek, alle

kosten en commissie extra en wordt de wissel behandeld als zooeven gemeld.

Wanneer nu ook de vorengenoemde usantien in Bombay vigeeren, zoo wordt van deze regels evenzeer afgeweken. Alles hangt hier als elders af van vraag en aanbod, waardoor ook de prijzen beheerscht worden.

Bij alle zendingen in Europeesche Valuta worden aan de facturen toegevoegd, kleine onkosten, als postage, kosten van Connossement, enz.

Commissie voor consignatie-goederen wordt berekend alnaar de belangrijkheid der artikelen en de moeite die zij veroorzaken. Zij wisselt af tusschen 2 en $7\frac{1}{2}$ %.

Lijnwadenverkoop bijv. geschiedt tegen 2 tot 4 %.

Het eerste cijfer heeft natuurlijk alleen betrekking op de bekende en geprefereerde merken in stapels.

In vele gevallen wordt den Consignateur ook nog brokerage in rekening gebracht.

Het verkeer tusschen de tweedehands handelaren en de koopers uit het binnenland geschiedt meestal door tusschenkomst van Inlandsche makelaars.

Pakhuishuur bedraagt officieel 8 annas of R $\frac{1}{2}$ per maand en per colli, hoewel ook hierbij alles van de overeenkomsten afhangt.

Voor assurantie wordt berekend voor de eerste maand $\frac{1}{4}$ %, voor elke volgende $\frac{1}{8}$ %. Opslag en koelieloon hangen af van den omvang der colli.

De meeste groote firmas hebben behalve hunne salesmen tevens nog welgestelde inlandsche Makelaars aan de hand die tevens de orders aanbrengen, maar in hoofdzaak

dienen tot borgen voor de richtige afwikkeling der transactien.

De courtage is zeer verschillend en regelt zich geheel naar den aard en den omvang der bestellingen en de conditie van uitvoering. Aan een verkoop free Bombay-Harbour is natuurlijk minder risico verbonden dan aan die ex-store; terwijl toch in het eerste geval de goederen bij aankomst worden betaald, kan de kooper in het laatste geval de goederen 40 dagen laten staan al vorens tot in-ontvangstname verplicht te zijn.

Credietwezen in Bombay.

Hier doet zich het aangenaam verschijnsel voor, in tegenstelling met Calcutta, dat de meeste handelaren, zich vestigende, in het bezit zijn van eenig kapitaal.

Ofschoon het nu wel den naam heeft dat alles comptant betaald wordt, zoo is dit lang niet immer het geval, en om zaken te forceeren geschiedt er, ten opzichte der grootere handelaren, menige afwijking.

Men kan intusschen elke risico ontloopen door gebruik te maken van inlandsche bankiers die, tegen eene te bepalen commissie, het delcredere overnemen; dit benadeelt zeker de winsten, maar in geval van verliezen, wegens niet betalen, zijn deze niet aan de zijde van den Importeur.

Dikwijls echter liggen groote kapitalen vast, namelijk

dan, wanneer de kooper door momenteel geldgebrek niet in de gelegenheid is de Documenten der op zijne order uit Europa gekomen goederen op den dag van aankomst in te lossen. In dat geval intervenueert de Importeur, en vraagt tot dekking van zijne risico 5 à 10 % à compto betaling.

Blijven nu de Goederen staan tot na verval van den wissel, dan heeft de kooper 9 à 12 % rente per annum te voldoen; terwijl onkosten als pakhuishuur en assurantie zelden worden vergoed.

Kan nu, zooals hiervoren gezegd, de kooper oogenblikkelijk niet over eigen fondsen beschikken en stijgt, bij geldschaarschte in de Bazar, de rentestandaard soms tot op 15 %, dan maakt natuurlijk de kooper van zijn recht gebruik de goederen te laten staan, tot zelfs na verval van den wissel, en eene wijze politiek gebiedt hierbij den solieden kooper ter wille te zijn.

Men verlieze echter niet uit het oog, dat kleine firmas met onvoldoend mobiel kapitaal door deze omstandigheid dikwijls voor het onaangename feit komen, zelve tot hooge rente zich geld te moeten verschaffen en dit kan niet alleen hunne gekweekte winsten absorbeeren maar hun tevens meermalen financieele moeielijkheden berokkenen.

Wat nu het kapitaal betreft, ben ik, na ook te dien opzichte mijne informatie te hebben ingewonnen, van meening, dat eene Maatschappij, om vasten voet te krijgen, over voldoende ruime middelen moet beschikken. Afgezien nog van het doel, dat een ruime afzet voor Hollandsche artikelen dient te worden verkregen, moet

alle inkoop in Europa tegen contante gelden geschieden, opdat men den uitersten prijs en de hoogste kortingen verkrijge.

Het financieren in **Britsch-Indie** van eenigsints omvangrijke zaken is eene taak welke bijzondere zorgen vereischt; in de eerste plaats toch heeft men dagelijks te letten op de fluctuatien van het zilver, in de tweede plaats moet het beschikbaar kapitaal steeds op de zekerste wijze productief gemaakt worden en toch mobiel blijven.

Deze afdeeling is voor den Chef in Indie dikwijls bezwarend en tijdroovend. Daarom zou ik het bijzonder wenschelijk vinden dat aan eventueele zaken verbonden worde iemand geheel op de hoogte van dat vak en met de toestanden bekend.

Wanneer ik in dit verslag daarover niet verder uitwijd, dan is zulks omdat het mij wenschelijk voorkwam de afdeeling financien eerst te bespreken met der zake kundige mannen.

Generale Onkosten.

Ofschoon het bezwaarlijk gaat U in dit rapport een volkomen juist schema van Onkosten, verbonden aan eene vestiging in **Bombay**, te geven, zoo meen ik toch niet verre bezijden de waarheid te zijn, indien ik voor eene zaak met een Import van Stukgoederen, fancy-artikelen etc. van circa 3 millioen rupijen per jaar, stel ca.

3000 R. per maand, behalve de renumeration van den chef, en wel:

Aan lokaalhuur	R. 150
» 3 inlandsche Salesmen	» 400
» 2 " klerken.....	» 100
» 6 , tokobedienden	» 100
» Kantooronkosten, zegels, enz	» 200
» Rijtuig- en tramverkeer	» 150
» 1 Europeesche boekhouder en corresp	» 400
» 3 " Employe's.....	» 1000
» onvoorziene uitgaven	» 500
	<u>R. 3000</u>

Pro memorie dient hier vermeld te worden dat patent en inkomstenbelasting extra te betalen zijn.

Aan pakhuishuur wordt in **Bombay** minder betaald dan op **Java**, eerstens door de andere wijze van goedereanaanvoer, ten 2e omdat stapelartikelen, ingeval van noodzakelijkheid, opgeslagen worden meestal bij de Dock-Trust Cij, waarvan het matige tarief onder de bijlagen overgelegd wordt.

Met geringe vermeerdering van onkosten door het aanstellen van nog eenige Salesmen, kan bovenstaand cijfer van 3 millioen geleidelijk uitgebreid worden.

Industrie van Britsch-Indie.

De in de Statistieken genoemde Industriele ondernemingen bewijzen U voldoende welke vlucht de nijverheid daar nam op verschillend gebied en allerwege hoorde men gewagen van de grootsche verwachtingen die men koesterde. Was het tot heden niet gelukt de producten van Spinnerijen en Weverijen ook ten westen van **Aden** te brengen, toch hoopte men ook daar der concurrentie van Europa het hoofd te bieden en heer en meester te worden op alle Oostersche markten. Intusschen, de naaste toekomst vertoont zich in geen gunstig licht voor die ondernemers van nijverheidsproducten, die op den uitvoer zijn aangewezen en de reactie kan zwaar wegen op hen, die op zulke losse schroeven meenden zulke verwachtingen te mogen baseeren; op loonen valt niet te bezuinigen en men kan aannemen dat de Machinerijen van Spinnerijen en Weverijen bij die van Europa niet ten achterstaan, zoodat aan vermeerdering der productie onder deze omstandigheden niet te denken valt.

Eenige monsters van Indische Calicots en bont geweven goederen bevinden zich in mijne monsterverzameling; te vermelden valt nog dat Handweverijen over het geheele land verspreid zijn.

Ook de garenververijen hebben eenen beduidenden omvang genomen en hoofdzakelijk die Nos., welke men in **Britsch-Indie** niet kon vervaardigen, werden uit Europa ingevoerd; met de meeste kleuren slaagde men naar wensch, alleen Turksch rood gelukte tot heden niet.

De Industrieelen zijn door de plotselinge zilverrijzing overvallen en verkeeren in het onzekere, wat de toekomst zal brengen.

Nadat ik meende mijn opdracht aangaande **Bombay** zooveel mogelijk te hebben vervuld, achtte ik het geraden ook te **Calcutta** een vluchtig onderzoek ten behoeve der Hollandsche Industrie in te stellen.

Om ook een klein denkbeeld van de toestanden in de binnenlandsche steden te krijgen, maakte ik de reis naar laatstgenoemde plaats over **Jaypoor**, hoofdstad van het Rijk **Rajaputana**, **Delhi**, **Agra**, **Cawnpoor**, **Lucknow** en **Benares**.

Al zijn nu al deze plaatsen weder centraal-markten voor de omliggende landen, zoo vond ik er toch, behalve in **Delhi**, geene Europeesche handelsvestiging.

Veel wordt in deze streken gedaan om de overoude Kunst-Industrie in stand te houden en vindt men er vele en goed ingerichte Industrie-Scholen.

Delhi sedert 1857 bij het Indische Rijk ingelijfd is een groot Centraalpunt, zoowel voor binnen- als buitenlandsche producten; er zijn Vijf filialen van **Bombay-huizen** gevestigd, die zich behave met In- en Export ook met het beheer van Meelmolens en Garensponnerijen occupeeren. Eene grootere Weverij is nog in aanbouw.

Vroeger behoorde deze streek tot het handelsgebied van **Calcutta**, maar breidt de handel van **Bombay** zich steeds meer ten nadeele van eerstgenoemde plaats uit.

De goedkoopste haven en de betere ligging voor Europa zijn daarvan de hoofdoorzaken.

Cawnpoor en **Lucknow**, groote producten markten, zijn ook meerendeels door **Bombay** gewonnen.

De oude Stad **Benares** is slechts door hare bekende Koper- en Borduurkunstwerken, als ook door den Opium voor den handel van beteekenis.

Wel is waar heeft **Bombay** ook reeds eenen grooten afzet van Opium, toch bleef tot dusverre **Calcutta**, alwaar ook de Nederlandsche Handelsmaatschappij hare inkoop doet, den toon aangeven.

Calcutta

Mijnen weg vervolgende kwam ik te **Calcutta** waar ik de toestanden zeer verschillend van die te **Bombay** vond. In de eerste plaats wordt de handel meer op de **Java**-manier gedreven, namelijk de koopers geven indices of bestellen, maar ontvangen de goederen uit de magazijnen.

Men lijdt er echter aan hetzelfde euvel dat de Kooper het recht heeft de goederen eenigen tijd onafgehaald te laten.

De verkoopen geschieden op 60 dagen met 30 dagen afhalingstermijn.

Worden nu de goederen dadelijk bij aankomst in ontvangst genomen en betaald, dan wordt voor de 60 dagen 2 % vergoed.

Ontvangt de kooper bijvoorbeeld 45 dagen na aankomst, dan blijft hem nog slechts 45 dagen Credit. Zijn daarentegen de 90 dagen verstreken zonder in ontvangstname dan aarzelt de Importeur meestal niet gerechtelijke nakoming der verplichting te vorderen. De onkosten van lossing en opslag bedragen R. 1.8 per colli van gewone grootte. Pakhuishuur 8 annas per

maand. Natuurlijk worden bij groote zaken ook te dien opzichte overeenkomsten gemaakt.

De Handel geschiedt uitsluitend door tusschenkomst van Inlandsche Makelaars (de Salesmen der handelshuizen bezoeken hunne clienten zonder deze niet). Zij bezorgen de Indents zonder zich verder aansprakelijk te stellen.

Elke firma heeft de te verleen credieten zelf te beoordeelen, behoudens de gelegenheid zich bij Inlandsche bankiers, zoogenaamde Bannians, door borgtocht te dekken. Naar omstandigheden wordt voor deze hulp van 2 — 5 % gevorderd. Tot vóór de rijzing van den Zilverprijs hadden de meeste transactien plaats in Indische Valuta, bestaande uit de Rupy = nominaal 2s/- waarvan de onderdeelen zijn 16 annes à 12 pie.

Bij mijne aankomst in Britsch-Indie was de koers 1s/6^d, bij mijn vertrek 1s/8^d.

In de Gouvernements statistieken wordt de Rupy steeds ad 2s/- aangenomen.

De rijzing overviel de koopers. De prijzen der Importgoederen daalden in verhouding en waren groote faillissementen het gevolg van dezen toestand. Meestal waren de inlandsche borgen de lijdende partijen.

Commissie voor Consignatie-goederen variëert tusschen 2½ en 6 % plus 2 % voor delcredere, meestal afstaan aan borgen.

Opvallend moet het geacht worden hoe weinig initiatief de koopers nemen; zij weigeren meestal op nieuwe monsters te bestellen, geven slechts aanwijzingen en laten de risico der bestelling liefst voor den Importeur.

In het algemeen verkeerde de markt gedurende mijne aanwezigheid in zeer onzekere stemming, veroorzaakt door de Zilverrijzing.

De verbinding tusschen de Inlandsche koopers en Europa is nog zéér in het begin en verre verwijderd van hetgeen men te dien opzichte in **Bombay** ziet.

Binnen korten tijd verschijnen bij het Ministerie van Buitenlandsche zaken Cijfers van den gespecificeerden in- en uitvoer van **Calcutta**, welke ik U globaal verstrek en welke desverlangd zeker te verkrijgen zijn.

Calcutta maakt met zijne grootsche paleizen, officieele gebouwen, rijken aanleg en ruime pleinen, een schitterenden indruk.

Aan de **Hoogly** gelegen heeft de haven voor de geregelde stoomvaartlijnen goed ingerichte lossingskaden, waartegen zoogenaamde Outsiders in het midden der rivier moeten lossen en laden.

Even als te **Bombay** hebben hier alle Nationaliteiten gelijke rechten en lasten. Eene bijlage geeft omtrent de te betalen loods- en havengelden nadere inlichtingen.

Het handelsgebied van **Calcutta** strekt zich uit ten Zuiden tot **Chittagong**, ten westen tot **Allahabad**, ten noorden tot diep in **Thibet** en ten Oosten tot **Burmah**, welk laatste rijk na zijne volkomen pacificatie weer een vruchtbaar veld voor de Europeesche nijverheid zal leveren.

In het algemeen kan men hier, vooral voor de Europeesche consumptie, betere artikelen aanvoeren; het leven is door de hooge salarissen, vooral der ambtenaren, zeer opgeschroefd en de huishuur buitensporig. Om eenig-

zints op gelijken voet als op Java te leven heeft men minstens het dubbele noodig.

Importartikelen

De monsters van gerande Katoenengoederen, voor inlandsch gebruik dienende, en welke ik het genoeg zal hebben U in de Collectie te toonen zijn eenvoudiger bewerkt dan die naar **Bombay** gaan en dus zeker voor **Twente** gemakkelijker te leveren.

Hollandsche Drills worden aangevoerd en vinden hier behoorlijken afzet, evenzeer zouden Satteens en gebleekte Drills een ruim veld vinden.

Ook voor Cambries schijnt plaatsing te bestaan, doch was het mij niet mogelijk daaromtrent met zekerheid iets te weten te komen.

Voor Roodgaren bestaat een groot debouché; tot mijn leedwezen bemerkte ik dat de Nederlandsche Industrie daarin een onbeduidend aandeel heeft. Ik zag slechts één bekend Hollandsch merk.

Een ander Hollandsch artikel, dat ik op de markt vond, was IJzeren Rijstpannen.

Voor ruwe en geslepen Diamanten biedt **Calcutta** een zeer ruim veld; mijne ontvangen gegevens luiden dat de Consignatien van dit artikel van Engeland uit geschieden.

In mijne verhandeling over Goederen heb ik daaraan een afzonderlijk artikel gewijd.

Bij het door mij ingesteld onderzoek kan ik niet genoeg de hulpvaardigheid en vriendelijkheid van den Heer Reelfs, Nederlandsch Consul, loven. ZEd. was steeds bereid mij met raad en daad bijtestaan. Voorloopig re-

commandeerde hij mij, indien de vestiging te **Bombay** tot stand kwam en ten einde dadelijk dan ook te **Calcutta** te kunnen beginnen, reeds tijdens mijn verblijf verbindingen aan te knopen met een aldaar ter goeder naam en faam bekend staand huis. Ik meende verstandig te handelen door gevolg te geven aan dezen raad, zonder voor de toekomst de handen te binden.

De voorzichtigheid zou eene nieuwe Hollandsche vestiging gebieden, zich slechts trapsgewijze door filialen uittebreiden, doch moet dit doel steeds voor oogen gehouden worden.

Vertrouwd en bekwaam personeel dient langzamerhand te worden gevormd en dan behoeft den Hollanders in latere jaren niets terug te houden zich daar te vestigen, waar zij hunne Industrie en hunne zaak kunnen dienen,

Industrie en Landbouw.

Op eenige mijlen afstand van **Calcutta** beginnen de Industriele ondernemingen, zijnde Papier- en Meelmolens, enz. Wat de eerste betreft, is het fabriekaats bijna uitsluitend bestemd voor Regeeringsdoeleinden, zijnde het voor particuliere consumptie te goed en te duur, zoodat in dit opzicht het enorme verbruik in dit artikel van uit Europa moet gedekt worden; alweder een onverklaarbaar feit, dat onze Industrie daarin geen aandeel kreeg, of verzuimde het te behouden.

Sinds eenigen tijd treedt België voor ordinair schrijf- en drukpapier meer op den voorgrond en veroorzaakt aan Oostenrijk, dat bijna uitsluitend dit artikel in handen had, eene machtige concurrentie.

Door den hooger en koers in Oostenrijk is ook voor Nederland de gelegenheid gunstig als mededinger op te treden. Belgie's export nam gedurende 1883/88 met 75 % toe.

Nederland bereikte in hetzelfde tijdvak slechts 21 % . De geheele Indigo productie van Bengalen, Noordwest-provincien en Madras, vertegenwoordigende een waarde van $33\frac{3}{4}$ Millioen Rupijen, wordt voor een gedeelte, door jaarlijks terugkeerende opkoozers uit Duitschland, Frankrijk en Rusland direct opgekocht; meer en meer verloor Engeland de macht over het artikel en komt nog slechts $\frac{1}{5}$ gedeelte der geheele productie daar ter markt. De waarde van den directen aanvoer in Nederland beperkt zich tot slechts eenige duizende rupijen.

Over het algemeen zijn de dagloonen op plantages en in fabrieken zéér laag en beneden het peil dat op **Java** betaald wordt; zóó zelfs dat, nu de productenprijzen moeten dalen in verhouding tot de stijging van het Zilver, de producent veel moeite zal hebben zijne ondernemingen in stand te houden, terwijl op de loonen niet meer te bezuinigen valt.

In de hoofdplaatsen zijn de loonen ongeveer gelijk aan die, welke op **Java** betaald worden.

Tegenover de lage loonen in het binnenland staat echter het groote voordeel dat de Regeering niet als planter optreedt of groote werken in heerendienst doet uitvoeren.

Het reclame en advertentiewezen staat in Britsch-Indie bijna op gelijke hoogte als in Europa.

Ik heb het onnoodig geacht ook **Madras** te bezoeken;

alle ingewonnen informatie stemmen daarin overeen dat deze plaats alle moeite heeft zich staande te houden.

De haven verzandt meer en meer; schepen vreezen de plaats en Calcutta trekt het gedeelte tot zich waarover vroeger Madras meester was, terwijl Rangoon, eertijds nagenoeg afhankelijk van beide plaatsen, zich thans daaraan geheel onttrekt.

De totaal handel van beide laatstgenoemde plaatsen en Kurrachee varieerde tusschen de 100 en 130 millioen rupijen.

Eenige bijzonderheden over den Producten handel van Britsch-Indie en de daarbij behoorende Usantiën, meende ik afzonderlijk ter Uwer beschikking te moeten houden en niet in dit rapport te brengen, ook andere wetenswaardige mededeelingen als:

Merchandise Act: (waaromtrent ik hier alléén opmerk dat ze met de uiterste gestrengheid wordt toegepast.)

Custom and Town Duties.

De verslagen over Handel- en Scheepvaart over 1888/89 en 1889/90 der Presidency en Stad Bombay.

Generale Staat van Statistiek van Britsch-Indie, uitgekomen in dit jaar, over Inlandsche Industrie, Bevolking, Spoorwegen, Regeerings-Inkomsten, enz.

Markt- en Beursberichten over 1890 totzoverre verschenen.

Calcutta Marktberichten.

Tarieven der Warfage- fees en Dock- trusty Cy.

Onkosten voor Schepen in de Haven van Calcutta en Bombay.

Vergelijkende Statistieken van den Jute uitvoer.

Uitvoerstaten van Casterolie in het eerste halfjaar van 1890.

Uitvoerstaten van huiden in het algemeen, evenzeer over het eerste halfjaar van 1890.

Beschrijving van huiden.

Staat van aanvoeren en uitvoeren over ruw katoen van 1 November 1889 tot 21 Juni 1890.

Prijscourant van in Indie geverfde garens.

Dito ▪ ruwe garens.

Dito ▪ in Indie vervaardigde stukgoederen.

Uitvoerstaat van tarwe en lijnzaad over April en Mei 1890.

Prijscourant van Meel, enz.

Diverse marktberichten.

Lijst der te Bombay uittevoeren producten.

Bank usantiën te Bombay.

Aan het einde gekomen van dit gedeelte mijner taak en thans mijn totaal indruk resumeerende, ben ik van meening dat eene flinke Nederlandsche Maatschappij, gesteund door de groote Industrieelen, alle recht van bestaan heeft en met goede kans op voordeel in Britsch-Indie zal kunnen werken.

C. W. FREESE.

AMSTERDAM, September 1890.

BIJLAGEN.

Ik meen thans eenige Statistieke gegevens te moeten aanbieden, opvallend door den omvang en den steeds toenemenden Handel van dat verbazend rijk. Voor mij is het onaannemelijk dat de Europeesche Vestigingen, bij de erkend groote levensbehoefden der Engelsche natie, die natuurlijk de meerderheid der Europ. Handelshuizen vormt, steeds grootere kapitalen zouden beschikbaar stellen en zaken uitbreiden, indien de belooning niet in evenredigheid ware met de aangewende moeite en zorgen.

Algemeene Statistiek van Britsch-Indie.

Ceylon als zijnde Kroonkolonie is geheel buiten beschouwing gelaten.

Bevolking.

De Census van 1881 geeft aan voor de bevolking:

Gouvernementslanden	200	millioen	Inwoners.
Native Staten	55	„	„

Sedert circa 10 jaren zijn door het annexeeren van verder Grondgebied en toename der Indische bevolking deze cijfers gerust 30 millioen hooger te schatten.

De laatste Census tot grondslag nemende, waren van de 130 millioen mannelijke bevolking, Landbouwers 40 %, Arbeiders 5.6 %, in Gouvernementsdienst 2.3 %, Bedienden 1.9 % en Handeldrijvenden of in Handelsonder-

nemingen geemployeerd $2\frac{1}{2}$ % ; 9.7 % hebben industrieele bezigheden.

De overige inwoners hebben verdeelde of niet bekende Werkzaamheden.

In aanmerking genomen dat ook in de groote Handelsplaatsen de Native de 2e hand vormt, is het cijfer van $2\frac{1}{2}$ % tamelijk gering.

Gronden.

Geheel Indie heeft een oppervlakte van 373,700,000 acres, waarvan 35 % bebouwd.

Rijst	24.240,000 acres.
Zaden	7.250,000 "
Katoen	9,000,000 "
Tarwe	20.000,000 "
Suikerriet	1.750,000 "

De geheele rijstproductie, ter beschikking van den Export, varieert tusschen 900.000 en 1.200.000 Ton, waarvan alleen 15 % naar Burmah gaat.

Tarwe Export.

	1887.	1888.
Bombay	9.248,000 centweight.	9.660,000 centweight.
Calcutta	4.580,000 "	2.975.000 "

Ruwe Huiden

Calcutta heeft $\frac{6}{7}$ gedeelte van den geheelen uitvoer, in 1888/89 £ 1.908,000.

Gelooide Huiden

Bombay.	Madras.	Bengalen.
14000 centweight	91000 centweight	1600 centweight.

Spoorwegnet

Het spoorwegnet bedraagt in geheel Indie 15241 Eng. mijlen in gebruik en 2114 in constructie. In 10 jaren tijd is het net bijna verdubbeld.

In 1873 bedroeg het aantal Spoorwegreizigers slechts 22.225,000 tegen 97 millioen in 1888.

Het goederenvervoer steeg van 4.000,000 ton op 22.500,000 ton.

Het vervoer van vee van 450,000 tot 870,000 stuks.

Opbrengst der Spoorweg-Lijnen.

Deze varieert zéér en loopt per mijl en per jaar van R. 1054 tot R. 29.038 Slechts 8 lijnen hebben inkomsten boven R. 10.000, 14 lijnen boven 5000, terwijl 17 lijnen daarbeneden blijven.

Katoen-Spinnerijen en Weverijen bezit Britsch-Indie in werking 108, met 2 669.922 Spindels en 22156 Looms.

Verwerkt werden volgens de laatste gegevens 347 millioen £ katoen.

92.000 mannen, vrouwen en kinderen vonden daarin bezigheid; de waarde van deze fabrieken vertegenwoordigt meer dan 100 millioen R.

De helft der productie blijft binnenslands, $\frac{2}{3}$ gaat naar China en Japan.

Bombay alleen heeft 75 Katoenspinnerijen en weverijen, waarvan 52 op het eiland zelve.

Door den hoogen Zilverprijs loopt deze Industrie echter gevaar haar veld weer te verliezen, en moeten fabrikanten de prijzen 10 tot 20 % verminderen zal niet de Europeesche Industrie de bovenhand houden.

Er zijn 25 spinnerijen en weverijen welke Jute en eene welke Hennep verwerkten, te zamen met 152.667 spindels en 7819 looms.

Nagenoeg alle fabrieken bevinden zich in de nabijheid van **Calcutta**. 60.000 Werklieden vinden daarin arbeid.

188.000 ton Jute en 1786 ton Hennep werden in 1888/89 verwerkt.

Papiermolens bestaan er 9 met een nominaal kapitaal van 38 millioen Rupijen.

Zij verwerken voor de fabrikatie hoofdzakelijk lompen, babui (gras), moonj gras, rijststroo, jute- en hennep afval.

De waarde der geheele fabrikatie bedroeg in 1888, 2,700.000 Rupijen, en leverde 18.400.000 **₹ Product**.

Bierbrouwerijen.

25, waarvan 4 gesloten en 3 zoogenaamde Inlandsche, welke eigenlijk niet medetellen. 2 inrichtingen waren gesloten wegens slechte rentabiliteit, terwijl 2 fabrieken wegens defectueuse inrichting der machines geen resultaat bereikten.

De productie der laatste jaren was stationair, ongeveer 5.000.000 Imperial Gallons, kostende aan de fabriek ca 4 Rupijen per doz: heele flesschen. De fabrieken zijn ge-

legen op de hoogplateau en is officieel $\frac{3}{4}$ gedeelte der productie bestemd voor de regeering (het leger): het overige $\frac{1}{4}$ gedeelte vindt ook op andere wijze naar het leger zijn weg, aangezien dit bier in particuliere kringen op de hoofdplaatsen geheel onbekend is.

Bovendien zou het vervoer naar de hoofd- en kustplaatsen oneindig kostbaarder uitkomen dan aanvoer van Europa, zoodat de geheele particuliere bierconsumptie wel op aangevoerde bieren is aangewezen.

Kolen.

De 117 kolenmijnen produceerden in 1888 1.709 000 tons, tegen eene gemiddelde waarde aan de mijn van R 3.4 per ton. 19.440 menschen vonden daarin werk.

Bombay geen mijnen bezittende is aangewezen voor zijne ondernemingen op aanvoer van kolen uit Europa en voerde in het afgelopen jaar aan 689.000 ton, terwijl de overige havens te zamen ontvingen 144 000 tons, tegen een gemiddelden kostprijs van R 22.9 per ton.

Meelmolens.

43, met eene fabrikatie van 9.000 000 R. maar deze statistische opgave kan evenmin juist zijn als van het aangelegd kapitaal 1.750.000 R; van 15 Mills toch is het kapitaal als onbekend volstrekt niet aangegeven.

De meeste Flowermills bevinden zich in **Bombay** en **Calcutta**. In eerstgenoemde plaats is er één, die reeds voor 2,400.000 R. meel produceert.

Ook op dit gebied doet zich de Zilverprijs gevoelen en

in Britsch-Indie vreest men voorloopig voor de toekomst van den Export in dit artikel. Britsch-Indie begon bereids Egypte van meel te voorzien. Dat de graanprijzen moeten dalen in verhouding tot de Zilverrijzing is begrijpelijk, maar stelt zulks den fabrikant nog niet in de gelegenheid zijn product evenveel goedkooper ter markt te brengen.

Indigo-Ondernemingen.

Leveren voor 33.750.000 R. Het product van Bengalen alleen bedraagt 30.000 kisten per jaar.

Suikerfabrieken en Raffinaderijen.

Vindt men er 14 van eenig belang, de meeste in Bengalen en de N. W. Provinciën; bepaalde cijfers omtrent inlandsch geraffineerd waren niet te krijgen. Slechts van enkele fabrieken zijn deze bekend en varieeren van 30.000 R. tot 2.000.000 R. jaarproductie per fabriek.

Koffie en Tabaks-ondernemingen bevinden er zich enkele in Madras, Bengalen en de provincie Oudh; vertrouwbare gegevens ontbreken van alle.

Sigarenfabrieken bevinden zich in de presidency Madras 26, de meeste in Trichinopolij, die een zware en meest geheel weeke Sigaar leveren. De productie moet bedragen 62.700.000 stuks, de prijzen zijn trouwens goedkoop, van R. 1.8 per honderd af.

Inlandsche Bank en Loan Cies.

Het aantal bedraagt 314 met een nominaal kapitaal van 60.500.000 R; de meeste met klein kapitaal. Zij varieeren van 7.500 tot 2.000.000 R.; echter is slechts gemiddeld

$\frac{1}{3}$ gestort. Aangezien er nu eene massa meer en minder welgestelde inlandsche particuliere bankiers zijn, hebben bovengenoemde cijfers weinig waarde.

Indische Assurantie- en andere Maatschappijen.

17 Assurantie-Maatschappijen, nominaal kapitaal
13.500.000 R.; gestort 2.200.000 R.

8 Tramways, nominaal kapitaal 8.800.000 R.

20 Compagnie Cooperatief, nominaal kapitaal 700.000 R.

7 Stoomvaart Maatsch.: » » 10.600.000 R.
waarop gestort 9.300.000 R.

Bombay alleen heeft nog 33 limited Compies voor
een groot gedeelte winkelzaken met een nominaal kapitaal
van 15.000.000 Rupijen

47 der Cotton Mills in Bombay zijn

Compagnien met nominaal kapitaal 44.000.000 »

42 Weef- en Pressmills 37.000.000 »

Bengalen heeft 126 Tea Compies 40.500.000 »

Het geheele aantal in werking zijnde

Compagnien is 895 met een nominaal

kapitaal van 313.400.000 »

De vooruitgang op dit gebied is in de laatste vijf jaren
niet in verhouding tot den overigen handel; in aantal na-
men de maatschappijen zeer toe; van 696 in 1884/85 tot
895 in 1888/89; het nominaal kapitaal echter slechts met 11%.

In 1834/35 bedroeg de geheele handel £ 14.300.000;
in 1874/5 reeds 102 millioen £ sterling en in 1888/89
£ 182 Millioen.

Den grootsten vooruitgang toonen de jaren 1882/83
tot 1888/89 (ca. 32 %)

In deze Cijfers is de kusthandel niet begrepen.

	Import.	Import.	Export.	Export.
	Goederen,	Edele Metal.	Producten.	Edele Metal.
1834/35	£ 4.260.000	£ 1.890.000	£ 7.990.000	£ 194.700
1874/75	36.220.000	8.140.000	56.360.000	1.625.000
1888/89	69.440.000	13.840.000	97.000.000	1.800.000

Voor Bengalen afzonderlijk.

1834/35	£ 1.990.000	£ 646.000	£ 4.092.000	£ 67.000
1874/75	18.013.000	2.888.000	22.054.000	758.000
1888/89	26.708.000	1.417.000	37.861.000	53.000

Voor Bombay afzonderlijk.

1834/35	£ 1.759.000	£ 1.094.000	£ 3.015.000	£ 22.000
1874/75	12.390.000	4.697.000	24.731.000	604.000
1888/89	31.536.000	12.285.000	42.754.000	1.611.000

Op welke wijze deze bedragen over de diverse landen verdeeld zijn, heeft zeker weinig waarde, aangezien Nederland bij deze opgave niet genoemd wordt en eenvoudig paraisseert onder de rubriek „foreign Countries”.

De Verdeeling over de verschillende hoofdrubrieken is als volgt:

	Bengalen.		Bombay.	
	1875/76	1888/89	1875/76	1888/89
Apparels	£ 216.000	£ 436.000	£ 233.000	£ 519.000
Books, Stationery paper.	201.000	449.000	251.000	413.000
Chemicals	19.000	82.000	53.000	117.000
Coals	122.500	40.000	455.000	1.694.000
Cotton Twist & Yarn.	1.044.000	1 111.000	613 000	1.183.000

	Bengalen		Bombay	
	1875/76	1888/89	1875/76	1888/89
Piecegoods cotton	£ 10.239.000	£ 14.422.000	£ 4.673.000	£ 10.019.000
Thread	46.000	53.000	48.000	51.000
Cott Other Sorts	62.500	78.000	28.000	117.000
Drugs, medicals, Narcotics	164.000	229.000	126.000	269.000
Dying & Tanning Materials	33.000	57.000	123.000	353.000
Glass en Glasware	160.000	231.000	166.000	370.000
Hardw. Cutlery incl. plated.	236.000	357.000	219.000	620.000
Ivory	—	—	231.000	302.000
Jewellery	27.000	41.000	145.000	225.000
Liquors	731.000	537.000	566.000	556.000
Machinery	524.000	900.000	772.000	1.231.000
Metals, raw	578.000	374.000	197.000	268.000
Metals, manufactd	894.000	1.433.000	1.246.000	1.628.000
Oils	24.000	931.000	40.000	787.000
Provisions	164.000	281.000	445.000	822.000
Railway Material	107.000	607.000	377.000	2.708.000
Salt	528.000	810.000	—	—
Silkgoods	130.000	215.000	318.000	739.000
Spices	146.000	222.000	129.000	381.000
Umbrellas	135.000	244.000	—	—
Woollengoods	667.000	754.000	325.000	650.000
Silk, raw	—	—	598.000	680.000
Sugar	—	—	682.000	1.492.000
Tea	—	—	200.000	301.000
Fruits & Vegetables	—	—	5.000	84.000
Other Articles	1.121.000	1.835.000	1.149.000	2.939.000

De Verdeeling over de verschillende Artikelen bij den Export is:

	Bengalen		Bombay	
	1875/76	1888/89	1875/76	1888/89
Cotten, raw £	817.000	£ 915.000	£ 10.676.000	£ 12.439.000
Twist & Yarn	—	—	311.000	5.076.000
Cott. goods	—	—	1.101.000	2.430.000
Drugs, medicals, Narcotics	153.000	38.000	57.000	98.000
Opium	5.852.000	6.415.000	5.296.000	4.093.000
Indigo	2.353.000	2.735.000	—	—
Myrabolams	4.000	3.000	66.000	219.000
Rice, not in husk	1.521.000	2.298.000	—	—
Different Grains	499.000	1.294.000	—	—
Wheat	—	—	501.000	6.440.000
Hides & Skins	1.603.000	1.908.000	256.000	640.000
Jute, raw	2.805.000	7.897.000	—	—
Jute, manufactured	477.000	2.500.000	—	—
Lac	750.000	398.000	—	—
Salpetre	337.000	396.000	—	—
Seeds	2.716.000	3.629.000	2.322.000	5.350.000
Silk, raw	411.000	496.000	—	—
Wool, raw	—	—	1.109.000	1.577.000
Sugar	81.000	57.000	—	—
Woollen Shawls	—	—	125.000	26.000
Tea	2.151.000	5.166.000	—	—
Other Articles	1.234.000	1.716.000	1.567.000	4.364.000

Statistiek van Bombay afzonderlijk.

De geheele Handel van Bombay bedroeg in ronde Cijfers
 in 1880/81 R 699 miljoen
 „ 1888/89 „ 1.015 „

Deze cijfers moeten verdeeld worden in Import, Export
 en Kusthandel, voor 1888/89 is de verdeeling als volgt:
 Importen, Diverse goederen R 263 miljoen

„ Edele Metalen „ 159 „
 Export, Diverse goederen „ 394 „
 „ Edele Metalen „ 16 „

R 832 „

het overblijvend bedrag behoort tot den Kusthandel.

Sedert 1888/89 is de Import van goederen van Engeland
 gedaald met ca R 10 miljoen of 4 %. Nog daalden Oosten-
 rijk en Japan met onbeduidende cijfers.

Daarentegen ging vooruit :

Belgie		R 1.5 miljoen of ca 40 %
Frankrijk		„ 1.3 „ „ „ 25 „
Duitschland		„ 1.2 „ „ „ 90 „
Vereenigde Staten		„ 0.2 „ „ „ 9 „
Java (bijna uitsluitend voor zw. thee)	„ 0.1	„ „ „ 430 „
China		„ 0.3 „ „ „ 20 „

Holland met R 2000. De statistiek zegt: de handel met
 dit land is nog steeds op zéér kleine schaal en de fluc-
 tuatien gedurende het afgelopen jaar waren van geen
 beteekenis.

Het totaal bedrag was in 1889/90 ca R 90.000 en be-
 stond uit Twist, Garens, gekleurde, gedrukte of geverfde
 Stukgoederen, Velf- en Looimaterialen, Likeuren, Jene-
 ver en Kaas.

Vermoedelijk wordt een deel der **Hollandsche Export**, van Antwerpen verscheept, als **Belgisch** product beschouwd.

Exportcijfers, eveneens met uitzondering van edele metalen.

Hierin gingen terug :

Engeland		R 7.4	millioen of ca	8 %
China		» 2.5	» » »	18 »
Frankrijk		» 8.3	» » »	16 »
Vereenigde Staten		» 0.1	» » »	40 »
Holland		» 1.6	» » »	60 »

Daarentegen gingen vooruit :

Duitschland		R 9.2	millioen of ca	300 %
Oostenrijk		» 0.4	» » »	18 »
Java		» 0.1	» » »	300 »
Japan		» 2.1	» » »	22 »
Belgie		» 6.2	» » »	18 »

Uitvoer van Katoen naar Belgie, zeer waarschijnlijk een gedeelte voor den Transitto handel bestemd :

1880/81	8:700 Balen.
1889/90	230.161 »

In den handel met Britsch-Indie in het afgelopen jaar namen deel

Engeland		45.88 %
Oostenrijk		3.32 „
Belgie		5.45 „
Frankrijk		6.79 „
Duitschland		1.77 „
China		14.50 „
Japan		1.44 „
Holland		0.14 „

Vermeerderd werd in 1889 het invoer-bedrag van enkele artikelen, voor Holland van belang

Kaarsen	met R	168.000
Bier	„ „	106.000
Spiritualien	„ „	106.000
Likeuren en dranken	„ „	62.000
Machinerien	„ „	2.722.000
Provisien	„ „	507.000
Suiker	„ „	2.671.000
Papier enz	„ „	77.000

Daarentegen ging terug in hetzelfde tijdvak de invoer van

Twist en garen	met R	442.000
Stukgoederen Katoen	„	2.673.000
Wollen goederen	„	660.000

Van ondervolgende artikelen vermeerderde de Export in het afgeloopen jaar :

Ruw Katoen	met R	24.4	millioen
Garen	„	4.-	„
Thee	„	0.4	„

Daarentegen ging terug:

Uitvoer van stukgoederen met R 1.7 miljoen

De totaal Import van enkele goederen bedroeg in het afgeloopen jaar.

Ruwe stukgoederen	R	38	millioen
Gebleeke „	„	18	„
Gekleurd, gedrukt of geweven	„	24	„
Garens en Twist	„	96	„
Suiker	„	15	„

Papier, diverse soorten	R 2.173.000
Wollen stukgoederen	" 4.260.000
Aardewerk	" 708.000
Parfumerien	" 364 000
Spiritus	" 290 000
Brandy en Likeuren	" 872.000
Bier	" 757.000
Sigaren	" 350.000
Gin en Genever	" 45.000
Rum	" 18.000
Whisky	" 577.000
Kaarsen	" 348 000
Ham en Spek	" 166.000
Kaas	" 137.000
Boter	" 76.000

Het laatste artikel wordt veelal in Britsch-Indie geproduceerd maar conserveert zich niet.

Door geheel Indie bedraagt het porto voor brieven $\frac{1}{2}$ anna en briefkaarten $\frac{1}{4}$ anna.

Brieven voor alle landen 3 annas; naar het Vereenigd Koninkrijk $4\frac{1}{2}$ annas.

Telegrammen door geheel Britsch Indie per 8 woorden 1 Rupy, adres gratis; elk woord meer 2 annas.

Bericht over Vrachten enz.

Tonnage Scala Bombay.

Tarwe 18 Cwt. Lijnzaad 16 Cwt. en 40 kub. Voet voor maatgoederen. De **Calcutta** tonnenmaat is ongeveer 20 % grooter.

Een steamer van b.v. 2000 Tons nett Register, laadt te Bombay zelden minder dan 5000 Ton.

De noteeringen fluctueerden in de laatste jaren tusschen s 10/- en s 30/-, beide uitersten zijn echter zelden bereikt. In hoofdzaak kan men aannemen tusschen s 16/3 en s 25/-.

1888	1889.	1890.
April 22/6	Januari 22/6	Januari 22/6
Nov. 27/6	Einde Maart 30/-	Einde Febr. 27/6
Dec. 28/9	„ April 20/-	„ Mei 20/6
	Begin Juni 17/6	Midden Juli 15/-
	„ Sept. 25/-	
	December 20/-	

Veel wordt hier in vrachten gespeculeerd door z. g. forward engagements en werden reeds in Juni 11. vrachten afgesloten voor verscheppingen tot Mei 1891.

Alhoewel nu voor spoedige verscheppingen niet meer dan 15/- à 15/6 gevraagd werd, betaalde men voor Jan.-Febr. 1891 reeds 20/- en Maart-Mei 91 20/3 à 21/-.

Al de hiervoren genoteerde vrachten zijn voor z. g. lawful Merchandise en 't gemiddelde van katoen, zaïen en tarwe. Voor katoen alleen wordt gewoonlijk -/6 à 1/6 meer betaald, soms zelfs 2/6.

Natuurlijk hangt dit geheel van de markt af.

Indien in eene Charterparty opgenomen wordt „lawful Merchandise” zoo mogen katoenafval, mits vrij van gevaarlijke brandbare stoffen, en hout niet geweigerd worden, ten zij zulks afzonderlijk werd gestipuleerd. Zoo zijn b.v. oude spoorrails niet onder lawful Merchandise begrepen.

Naar Holland direct wordt bijna uitsluitend lijnzaad verscheept en werden dit jaar daarheen reeds zes stoombooten gecharterd, tegen twee in 1889.

Mogelijk, dat van de naar Pt. Said voor order gedirigeerde booten met Tarwe en Zaden, nog enkele hunnen weg naar Nederland hebben gevonden; zulks is echter te Bombay niet te constateeren.

Zeker is, dat van de Zaden, Tarwe en ruwe Katoen naar Antwerpen verzonden, veel voor Nederland bestemd is. Hoeveel ruwe Britsch-Indische katoen, Holland verbruikt, is hier zeker genakkelijker na te gaan.

Verscheept werd naar Europa van Bombay :

Jan./Juni 1889	ca. 1.148.000 Balen.
Juli/Dec, 1889	„ 176.000 „
Jan./Juni 1890	„ 1,313.000 „
ca. 50 % ging daarvan naar het Continent. In Jan./Juni 1890 gingen naar :	

Antwerpen	220.000 Balen.
Hamburg	143.000 „
Bremen	18.500 „
Amsterdam	160 „

Naar de Middellandsche Zee gingen in denzelfden tijd
ca. 370.000 Balen

Welken invloed eene directe verbinding heeft, bewijst Hamburg, dat voor twee jaren slechts 2000 Balen per jaar ontving, en door de sedert opgerichte directe stoomvaartverbinding, in het afgelopen eerste half jaar reeds het zevenvoudige kreeg.

Daarbij dient nog opgemerkt te worden, dat Hamburg slechts transitplaats en geene katoenmarkt is.

Het havengeld te Bombay bedraagt 1 anna per nett. Reg. Ton.

Het gebruik van 't dok is optioneel, en komt meer en meer in zwang.

In den drukken tijd is 't altijd goed als Steamers een à twee weken te voren plaats bespreken.

De dokkosten zijn per dag 1/12 a. per nett. Reg. Ton. Voor stoomkranen wordt eene kleinigheid extra gechargeerd.

Loodsgelden worden berekend naar de grootte van de boot en het seizoen.

Een steamer van b.v. 2100 Ton betaalt in den drogen tijd R. 72 — en R. 84— in den regentijd, voor in- of uitloopen.

100 Ton meer of minder maken een verschil van R. 2. 8 à R. 3.—

Stuvadoors berekenen voor in- en uitladen al naar den aard van de carga, 4 à 8 annas per ton.

De Dubash (die de Victualien voor 't schip levert), berekent R. 80 à 100 Commissie per boot.

De Hoofdlijnen welke Antwerpen aandoen voor vracht

naar Bombay zijn de Hansa, Rubattino, City- en Clan-Lines.

Steamers welke te Bombay bijlading voor Antwerpen of Amsterdam willen zoeken kunnen deze bijna altijd vinden.

Nog dient opgemerkt te worden dat juist in het seizoen dat van Java weinig producten te verschepen zijn, deze in Bombay disponibel komen. Evenzoo valt de tijd van Import te Bombay juist gedurende het stille seizoen op Java.

CALCUTTA

Ten opzichte der loods, haven- en dokgelden verwijs ik naar de gedrukte bijlage, waarin alle gegevens dienaangaande verstrekt worden.

De scala is voor Jute en Cotton 20 Centweight, Huiden 14 cwt., Zaden en Salpeter 20 cwt.grossweight en 50 kub. voet per ton voor maatgoederen.

De vrachten liepen hier nog meer uiteen dan te Bombay.

Opgave der in de laatste 3 jaren betaalde Vrachten:

1888.		1889.	
Jute Jan./Dec.	25/- tot 65/-	Jan./Dec.	22/6 tot 36/9
Lijnzaad	25/- » 50/-	»	22/3 » 40/-

1890.

Jute Jan./Dec.	27/6 tot 36/9
Lijnzaad	27/6 » 37/6

Jute en Cotton September 1890 te verschepen, werd in Juli II, tegen 30/- à 32/6 afgesloten.

Naar Nederland direct werden in de laatste jaren geene booten gecharterd.